

Szolláth Hunor
Üdvözet Szovátáról!
II. Képeslapok a két világháború között

Kiadja a Sóvidék Kulturális Folyóirat.

A képes levelezőlapok Szolláth Hunor magángyűjteményéből származnak.

Címlapon: Szovátafürdő, Medve-tó. *Eugen Vass, Tg.-Mureș, filiala Sovata-băi. Nr. 100 – 1929. Ilustrația Gherla*

Borítóterv és grafikai szerkesztés: Siklodi Zsolt

© Szolláth Hunor, Sóvidék Kulturális Folyóirat

Készült a szováta Silk Design Nyomdában

Támogató:
Teleki Oktatási Központ
Emberi Erőforrások Minisztériuma

Szolláth Hunor

Üdvözet Szovátáról!

II. Képeslapok a két világháború között

**Szováta
2015**

A két világháború közötti képes levelezőlap kiadás nemcsak Szovátán, hanem egész Erdélyben megváltozik az előző korszakhoz viszonyítva, hűen tükrözve az élet egyéb területein történt változásokat. Eltűnnek a nagy múltú visszatekintő képeslapkiadók, nyomdák, fotóműhelyek, megváltozik a hordozó anyag, a témaválasztás is átalakul, és ehhez társul a képeslapvásárlás szokásának megváltozása is. A képes levelezőlap első világháború előtti gyors felívelése, elterjedése veszít lendületéből, és ezt az aranykort azután sem éri el a történelem folyamán.

Szováta fürdő. Editura Löwinger László, Sovata. 6885.

A legnagyobb változások a kiadók terén tapasztalhatóak, szinte eltűnnek a helyi kis kereskedők, és helyüket a nagyobb kiadók veszik át. A Szovéta tematikájú képslapok kiadásánál a két világháború közötti időszakban a következő nagyobb kiadókkal találkozunk a leggyakrabban: *Ilustrația Gherla*, *Fotofilm Cluj*, *Cartea Românească Diciosânmartin*. A tucatlapokat gyártó nagyvállalatokon kívül néhány kisebb, akár helyi érdekeltségű kiadó is megmarad, illetve megjelenik: *Schnitzer Artur*, *Eugen Vass*, *Vilus fényképészet*, *Löwinger László*, *Foto Onodi*, *Bazarul M. Uleșan*.

Szováta fürdő, Ciocârlia villa. *Kiadja Schnitzer Arthur. Szovátafürdő.*
Nr. 6a . – 1928. Ilustrația Gherla.

A helyi vállalkozók közül egyedüli, és éppen ezért kiemelt jelentőségű *Borbély Gyula* üzlettulajdonos, fűrészgár üzemeltető. Szinte egyedülként ad ki képes levelezőlapokat az első világháború ideje alatt (1917-től kezdődően), és a húszas években is folytatja ezt a tevékenységet. Színes, és barnás, zöldes árnyalatú lapokat egyaránt kiad, azonban a minőség sok kívánnivalót hagy maga után, mind a fotográfiák, mind a hordozó karton tekintetében. Képeslapjait a húszas évek második feléig lehet nyomon követni, ezután képeslapkiadói tevékenysége megszűnik.

Szovátafürdő, Vila Mariska. Schnitzer Arthur kiadása, Szovátafürdő.
Nr. 217. – 1929. Ilustrația Gherla.

Művészi igényességű fotóival tűnik ki a harmincas évek második felében *Körtesy Károly*, marosvásárhelyi fényképész család sarja. A tárgyalt időszakban nagy volt a divatja a fürdői fényképszekedésnek, nemcsak Szovátán, hanem a többi nagyobb fürdőtelepüléseken is működött hasonló fotós, képeslapkiadó, akár Tusnádon, akár Borszéken. A fürdővendégek fényképezése nyaranta jókora bevétellel kecsegtetett. *Körtesy* a fényképezeten kívül már ebben az időszakban is foglalkozik képeslapkiadással, kizárólagosan fotólapokat gyártva. Megörökíti nemcsak Szováta-fürdőt, hanem a település életének szinte minden mozzanatát.

Szovátafűrdő, Ágoston villák. *Kiadja Schnitzer Arthur, Szovátafűrdő.*
Nr. 7a. – 1928. *Ilustrația Gherla.*

Érdekes összehasonlítási lehetőséget kínál a képeslapokon megjelenő nyomtatott felirat az előző korszakéhoz képest. Az első világháború végéig ezek kizárólag magyar nyelven jelölték meg az ábrázolt helyet, épületet, jelenséget. A két világháború között jelennek meg a két- olykor háromnyelvű feliratok (román-magyar-német). A harmincas évek vége fele már csak kizárólag román nyelvűt találunk. A feliratok kevesebb információt közölnek, a többnyelvűség miatt azonban nagyobb helyet foglalnak el a képes levelezőlapon. Ritkaságszámba megy az első világháború végéhez érve az a képeslap, melyet dicsőszentmártoni cenzúras bélyegzővel láttak el, valamint a cenzor aláírását is tartalmazza.

Sovata, Hotel Petőfi. *Cartea Românească, Diciosânmartin.*
Nr. 65. – 1925. *Ilustrația Gherla..*

A Szováta tematikájú két világháború közötti képes levelezőlapok nagy része tömeglap, igen nehéz ritka és egyedi darabra bukkanni. A húszas években nagytöbbséget még szabványos kartonra nyomják, ez a harmincas években már a fotólapok felé tolódik. A fotóműhelyek pedig kizárólag csak fotólapokat adtak ki, sötét árnyalatban, fehér-feketén. A harmincas években eltűnik a színes képeslap, és színes fényképeket legelőször Körtesy Károly állít elő. A minőségbeli romlás számbeli növekedést eredményez, jóval több képes levelezőlap maradt fenn, mint az azt megelőző időszakból.

Hotel și restaurant „Stefan” szálloda. *Eugen Vass, Tg.-Mureș, filiala Sovata-bái.*
Nr. 219 – 1928. *Ilustrația Gherla.*

Témaválasztás szempontjából is sok változás figyelhető meg a Szovátáról kiadott képeslapok tekintetében. Új épületek jelennek meg a fényképezőgépek előtt, szívesen ábrázolják az újonnan épült villákat (Bírák villája), és rengeteg a Medve-tó bemutatás is. Eltűnnek azonban a sósíklákat ábrázoló képeslapok, és felerősödik a település fürdőjelleget kihangsúlyozása. Már nem találkozunk az előző időszak megszokott polgári élet ábrázolásmódjával, nincsenek szépen felöltöztetett, beállított szereplői a képeslapoknak, sokkal inkább a pillanatfelvételek dominálnak. Ugyanakkor a harmincas években megjelenik egy addig nem ismert téma, a téli Szovátafürdő, melynek kevés darabját ismerjük eddig.

Mária királyné-szálloda parkja. *Eugen Vass, Tg.-Mureș, filiala Sovata-băi.*
Nr. 69 – 1926. *Ilustrația Gherla..*

Külön említésre méltó a román királyi család, és nyaralásaik nyomainak a megjelenése a két világháború közötti szovátai képeslapokon. Az ismert politikai, közéleti személyiségek, hírességek megjelenése egy fürdőn nagy vonzerőt jelentett, és ezt számos módon igyekeztek kihasználni a kereskedők. A román királyi család, és főleg Mária 1922-től több idényben is Szovátn tartózkodott, és több képeslapon is megjelenik. A legszemléletesebb egy úszóverseny megtekintése közbeni fotó alapján készült, de több alkalommal is ábrázolják családjuk körében, vagy amikor éppen az erdő között sétál. Fényképlap is készült a királyi család jelenlétéről, a *Vilus Fényképészet* éppen akkor fotózta le őket, amikor autójukból szálltak ki Szovátafürdőre érkezve.

István és Bercsényi szálloda. *Borbély Gyula, Szovátafürdő, Ferenczi, Fotograf, Gherla, Szamosújvár.*

Hogy körülbelül hány képes levelezőlap jelent meg a bemutatott időszakban Szováta tematikával, nehéz megmondani. Képeslapkiadáshoz bárkinek joga lehetett, nem volt állami monopólium, mint a bélyegkiadás, ezért nem állnak rendelkezésünkre katalógusok ilyen téren. A két világháború között több tíz kiadó több száz lapja jelenhetett meg. A kiadók, fényképészek gyakran sorszámozták a képeslapjaikat, ismerünk olyat is (*Schnitzer Artur, Fotofilm Cluj*), amelyek akár több százas számjegyű kiadói sorszámmal jelentetnek meg lapokat. Akár az is előfordulhat, hogy némelyiküket sohasem fogjuk tudni beazonosítani, örökre elvesztek.

Királyi kabinok. Schnitzer Arthur kiadása, Sovata-băi.
Nr. 250. – 1929. Ilustrația Gherla.

Érdekes színfoltját képezik, és szorosan kapcsolódnak a képes levelezőlap kiadáshoz az úgynevezett leporellók, és képeslapfüzetek. A leporelló egy harmonikaszerűen kinyitható, sok kisebb képből álló képeslapsor, amelyet egy eredeti nagyságú képes levelezőlap rejt, néha furfangos módszerrel, zárral. Ennek előnye volt, hogy egy elküldött képeslappal több képet is meg lehetett osztani ismerősökkel, barátokkal. A képeslapfüzet megvásárlásával több képeslaphoz is hozzá lehetett jutni, melyeket aztán kitépve egyenként, a feladó igényei szerint lehetett továbbküldeni. Az általunk eddig ismert kiadók közül többen is adtak ki hasonlókat, sokszor egész sorozat formájában.

A királyi család egy úszóverseny megtekintésén.
Editura Cartea Românească, Diciosânmartin.

A képes levelezőlap célja a kommunikáció, és nemcsak a képes oldalával közli, hogy merre jár, hol tartózkodik annak feladója, hanem a hátoldalra írt szöveggel is üzenhettek egymásnak az ismerősök. Az első világháború előtt ezek a szövegek bőbeszédűek, sok, és pontos információt tartalmaznak, amit a feladó jónak látott közölni az otthoniakkal, távoli barátokkal. A két világháború között ezek a szövegek lerövidülnek, gyakran megmaradnak az üdvözlés jelleg korlátai között. A szövegek nyelve jórészt magyar és román, de számos német nyelven megírt képeslap is fennmaradt, jelezve ezáltal a fürdővendégek etnikai hovatartozását is.

A Fürdőigazgatóság épülete. *Foto orig. Fotofilm Cluj, 1929.*

Boér Irmuska nagyságos úrleánynak, Udvardra, 1923.

„Kedves Irmuska! Olyan sokan nyaralnak itt, hogy csak az igazgató jóindulatú segítségével kaptunk lakást a Belgrader villában. A korzón állandóan tarka tömeg hullámszik. Nagyon jó cigányzene van. Délelőtt a tóparton, délután a korzón játszanak. Szomszédunk egy kis jugoszláviai lányka, kivel szívesen elbeszélgetek. Nagyobbára zsidók és szászok a nyaraló vendégek. Természeti szépségben Borszéket sokkal előbbre helyezem. Csókolja Böske.”

Őnagysága Dabóczy Júlia úrleánynak, Karcagra, 1925.

„Édeseink! Közeledik a hazamenetelünk, mert Jenci megint nagyon gyengén van a gyomrával. Olyan rosszul volt egy ízben, hogy orvoshoz kellett mennünk vele. Ilyen körülmények között nem volt kellemes az ittlétünk. Szeretettel, Ilonkátok.”

Szováta, útrészlet. *Editura Cartea Românească, Diciosânmartin.*

lvashatatlan címzés, 1923.

„Édes Rozi! Miért nem válaszolsz a lapomra, talán haragszol? Voltál a sárpataki búcsún? Itt is éppen akkor volt búcsú, voltam én is Úrnapkor. Voltam a templomban, olyan szép templomozás volt, gyönyörű katolikus templom van tőlünk két kilométerre. De azért nem bánom, mégis megyek. Ez a lap amit küldök, a mi telepünk, ahol megjelöltem, ott lakunk, ahol vonalat húztam, ott járunk fel. Kezét csókolom.”

Iliescu Romulus Úrnak, Kolozsvárra, 1932.

„Kedves Romul! Jól érezzük magunkat, ez a részlet a képen a királyné kabinját mutatja. Minden nap fürdünk. Baba mindent meg akar venni. Szeretettel, Hermann.”

Római katolikus kápolna a fürdőtelepen. Foto Kiss, Sovata-Praid.

nagysága Huber Teruska kisasszonynak, Nagyszentmiklóstra, 1923.

„Drága Teruska! Magáról sem feledkeztem meg. Szerencsésen megérkeztem. Le sem írható milyen gyönyörű szép és jó itt. Magának is biztosan nagyon tetszene. Mesés ez a tájék. Hogy van még? Írjon nagyon sok anzikszot. Marinak is adja át szívélyes üdvözetem. Fürödni még nem voltam, pár nap óta hűvös van. Címem: Etelka villa, Baile Szováta. Számtalanszor csókolja Erzsí.”

Nagyságos Jánoska Imre úrnak, Budapestre, 1933.

„Innen a só mellől üdvözöljük, jöjjön maga is sót nyalni. Különben várjon, amíg mi újra jövünk. Kezeit csókolom, Imre és neje.”

Szent József villa. *Ilustrația Gherla*. 1936.

Jancsó Éva úrleánynak, Diódra, 1930.

„Édes Évácskám! Tegnap este átköltöztem a Telepre a gróf Kuún villa egyik második emeleti manzard szobájába, amelynek egy külön kis erkélye van, nagyon szép kilátással. Tegnap sok eső esett, de ma szép idő van, remélem hogy így marad. Levelet a vila címére küldhetsz nekem. Szeretettel csókollak.”

Olvashatatlan címzés, 1927.

„Itt annyi eső hullott le, hogy nekünk egy egész évre elég lett volna. A társaságom bosszankodott, én meg gyönyörködtem, gondolva, hogy ebből haza is jut. A közönség kevesebb mint a tavaly, a jövő heti viszontlátásig ölel Dezső.”

Szovátafürdő, Fő út. M. Uleşan, Sovata-băi, Nr. – 507. 1936. Ilustrația Gherla.

nagysága Roth Lajosné úrnőnek, Aradra, 1929.

„Nagyságos Asszonyom! Szovátáról küldöm üdvözetemet. Szép vidék, gyönyörű idő jó társaság. Dolgozom is. Pár megrendelést kaptam. Kedves bucaresti ösmerősök úgyszintén aradi, temesvári, kolozsvári ösmerősök összejövedele. Mintha a tiszteletemre jöttek volna. Itt van Isac Emil úr művészeti inspector családjával együtt. Velük vagyok a legtöbbet. Én circa 8-10 napot maradok itt. Vissza utamban Aradra megyek innen. Hűséges üdvözet, kézcsók .”

Nagytiszteletű Farkas Jenő református esperes úrnak, Udvarfalvára, 1929.

„Édes Jenő és Piroska! Sok bolyongás után elérkeztünk ide is, honnan sok szeretettel küldjük üdvözetünket mindnyájatoknak. Holnap megyünk is tovább. Szeretettel csókol Erzsike.”

Szováta Gyógyfürdő. Körtesi Károly felvétele és kiadása.

Liescu Romulus úrnak, Kolozsvárra, 1936.

„Édes Romul! Tegnap eső után ma nagyon szép időnk van. Jó volna így maradna. Csütörtökön készülünk a Gyilkos tóhoz, szeretnénk menni. Baba jól találja magát, nem akar fürödni. Csókol Hermin.”

Engels Huci és Edit nagys. Úrleánykáknak, Temesvárra, 1930.

„Édes Pofáim! Minden a legnagyobb rendben, nagyon szép a vidék, alig tudok betelni vele. Nagyon sokat sétálok, s mindig éhes vagyok. Sók kézcsók ebből a szép erdővel teli hegyekből.”

Dr. Bernády villa. Vănz. Bazarul Uleșan. Foto Körtesi, Tg.-Mureș.

Szovátát ábrázoló képes levelezőlapok bármikor, bárhonnan előbukkanhatnak. Akár egy régi padlásról, asztalfiókból, de leggyakrabban gyűjteményekből, antikváriumokból, aukciós házak kínálataiból. Felkutatásuk nehézkes, összegyűjtésük pedig jócskán igényel anyagi forrásokat. A legtöbb ma fellelhető lap, amiről tudomásunk van, magángyűjteményben van, de egyes múzeumok is őriznek két világháború közötti szovétai képes levelezőlapokat. Azonban, a gyűjtés szenvedélyén túl a legfontosabb, hogy ezek a lapok szakszerűen legyenek feldolgozva, elemezve, értelmezve és bemutatva. Ennek a törekvésnek előfutára a kézben tartott kis könyvecske is.

Bírák villája. *Eugen Vas, Târgu-Mureș, filiala Sovata-băi.*
Nr. 2a – 1931. *Ilustrația Gherla.*

[illegible]

Vasile, Tg.-Mures, Biblioteca Sovata-b4;
55. — 1929. Ilustrația, Ghera

eoles Mary Rm
 loppes in the
 in the ney hays
 rest of the set
 eile 20 hays
 et al
 to mail

Druggsöiger
Buryoin Margit
inleingrock
Göölros iitok: 15,
Görgyosent iitkles